

Sexualitet, norm och ”queerness” i en brittisk överklassfamilj runt sekelskiftet 1900

Goldhill, Simon *A Very Queer Family Indeed: Sex, Religion, and the Bensons in Victorian Britain*. Chicago: University of Chicago Press 2016
(337 sidor)

TOLSTOY KONSTATERAR i ett berömt yttrande: ”Alla lyckliga familjer liknar varandra, varje olycklig familj är olycklig på sitt sätt.” Detta gäller i hög grad familjen Benson i det senviktorska England. Utåt var fasaden oklanderlig. Fadern, Edward White Benson, gjorde en lysande karriär och slutade som ärkebiskop av Canterbury och drottning Victorias förtrogne. Hans hustru Minnie ansågs av premiärministern Gladstone vara den intelligentaste kvinnan i England. Paret fick sex barn varav två dog i unga år. De tre överlevande sönerna Arthur, Fred (mera känd som E. F. Benson) och Hugh blev alla framgångsrika författare. Arthur skrev till exempel texten till Elgars ”Land of Hope and Glory” och flera av hans romaner såldes i över hundratusen exemplar, medan Freds debutroman kom ut i tolv upplagor. Deras syster Maggie var även hon författare och Englands första kvinnliga egyptolog.

Bakom den perfekta fasaden var dock situationen en annan. Edward led av humörsvängningar och förhållandet mellan makarna var spänt.

De hade förlovat sig när han var tjugotre och hon var tolv och de gifte sig sex år senare. Hon vantrivdes i den roll som maka och mor hon motsats in i och sökte tröst i en serie intensiva, kvinnliga vänskapsrelationer som i dag skulle rubriceras som lesbiska. Barnen upplevde fadern som en skräckinjagande tyrann. Inget av dem visade något som helst intresse för det motsatta könet och samtliga dog barnlösa. Arthur plågades av depressioner som gjorde honom arbetsförmögen i långa tider och Maggie fick till slut interneras på mentalsjukhus.

Simon Goldhills *A Very Queer Family Indeed: Sex, Religion, and the Bensons in Victorian Britain* visar övertygande på dessa kontraster mellan sken och verklighet. Nyckelordet i titeln är "queer", vilket i relation till familjen Benson ska förstås i samtliga dess genom tiderna (åtminstone) tre olika betydelser: dels allmänt "konstig", dels "homosexuell", dels som ett modernt begrepp syftande till att ifrågasätta normer och identiteter. Den personhistoriska dimensionen är givetvis intressant, men Goldhill varnar uttryckligen läsaren för att förvänta sig en regelrätt biografi. Så nämner han endast i förbigående Freds kanske största framgång, böckerna om Lucia och Mapp, som bildat underlag för två populära TV-serier.

I stället koncentrerar sig Goldhill på föräldrarnas problematiska äktenskap, brödernas sexualitet eller snarare frånvaron av den samt deras livslånga beroende av föräldrarna, kort sagt deras "queerness". Efter den yngste sonens födelse drabbades Minnie av en depression och vistades länge utomlands. När hon slutligen återvände ägde en uppgörelse rum mellan makarna efter vilken Edward accepterade hennes förbindelser med kvinnor. Han lät dem bo hos dem och efter hans död flyttade den som Minnie hade den längsta relationen med in i sängkammaren. Hans inställning var enligt tidens sätt att se minst sagt okonventionell och man frågar sig hur han kunde vara så öppen och tolerant mot hustrun när han samtidigt var så hård och dömande mot sina barn.

Goldhill ägnar stort utrymme åt den problematiska definitionen av Minnies och brödernas sexualitet. På den tiden fanns knappast ord som lesbisk och homosexuell. Termen lesbisk var inte tillgänglig förrän på 1920-talet, alltså efter hennes död, och Arthur använder ordet homo-

sexuell först 1925, året han dog. Hur påverkade detta deras självförståelse? Hur upplevde de sin sexualitet? Svaret är att de delvis inte kunde och delvis vägrade att göra det. Till skillnad från sönerna begick Minnie inget brott, och det fanns konventioner som gjorde att samhället kunde acceptera eller åtminstone bortförklara hennes normbrytande beteende. Brödernas situation var annorlunda och den kan förklara både deras brist på sexuell utlevelse och deras extrema försiktighet, deras "diskretion". År 1885 hade nämligen en lag, "the Labouchere Amendment", införts som gjorde sexuella handlingar mellan män kriminella. De var alltså potentiella brottslingar under hela sitt vuxna liv, offer för ett förtryck som kvinnor, paradoxalt nog, undgick.

Rättegången mot Oscar Wilde 1895 och den följande moralpaniken påverkade dem därför djupt. Arthur uttryckte privat att han kände äckel inför Wildes beteende. Fred behandlar Wildeskandalen ingående i sin självbiografiska *As We Were* (1930) men man får ändå ingen riktig klarhet i hur han såg på den. Ämnet var fortfarande för känsligt. Arthur svärmade för unga män men svärmerierna övergick aldrig i handling. Var han asexuell? Hade faderns moralpredikningar om "renhet" gjort att han led av sexualskräck? Fred var mera världslig och uttryckte uppskattning för Medelhavsländernas hedonism. Men vi vet inte hur eller om han levde ut sin sexualitet. Som katolsk präst predikade den yngste brodern Hugh programmatisk avhållsamhet och kyskhet.

Trots individuella framgångar levde barnen Benson kvar i skuggan av föräldrarnas starka personligheter. Inget av dem frigjorde sig från sitt livslånga beroende och de återkom ständigt till dem i nya skrifter. De skrev nämligen oupphörligt och man kan säga att de led av grafomani, ett sjukligt behov att skriva. Arthur skrev dagbok som till slut omfattade 180 volymer. Den sista anteckningen i volym 180 är en beskrivning av den hjärtattack som ändade hans liv. I stället för att kalla på hjälp skrev han in i det sista. Fred avslutade sin sista bok om familjen med dess fyndiga titel *Final Edition* på sjukhuset tio dagar innan han dog. De skrev sina liv snarare än levde dem.

Goldhill fokuserar slutligen på bröderna Bensons förhållande till kristendomen, en central del av föräldrarnas liv och för många samtida

ett livsavgörande problem. Arthur övergav gradvis den kristna tron och beskrev sig mot slutet som agnostiker. Fred vägrade att överhuvudtaget befatta sig med trosfrågan utan tog sin tillflykt till den ytlighet som blivit hans signum. Hugh, slutligen, gjorde den mest avgörande revolten mot den hatade fadern, konverterade och lät viga sig till katolsk präst.

Goldhills övergripande tes är att bröderna Benson i sitt försiktiga, gradvisa övergivande av sina viktorianska föräldrars moral och tro är mer typiska som representanter för sin tid än samtida kända homosexuella som fått mycket större uppmärksamhet. De och deras familj exemplifierar den utdragna glidning mot moderniteten som karakteriserar det sena 1800- och tidiga 1900-talet, vilket Goldhill visar på ett ofta briljant sätt. Men ur en nutida synvinkel framstår det pris som bröderna Benson fick betala för denna långsamma rörelse i tiden som orimligt högt.

SVEN-JOHAN SPÅNBERG
UMEÅ UNIVERSITET